

Оборона багатства

Серед такої породи як людська, що має щораз то нові потреби, не диво, коли багатство цінить більше та безпосередніше, як усе інше, навіть звеличують і навіть силу вважають тільки за собом до багатства; не диво теж, що прямуючи до багатства люди відкидають усе на бік і змішують усе з болотом нпр. фільософічні ідеї професорів фільософії.

Людям часто роблять докори з того, що їх бажання спрямовані на гроши і що гроши люблять вони більш усього. А проте зовсім природна це річ, і навіть неминуча, любити те, що, наче невтомний. Протей, може кожної хвилини переміниться у предмет наших змінних бажань і ріжноманітних потреб. Адже кожне інше добро може задоволити тільки якесь одно бажання, заспокоїти якусь одну потребу: страви добре тільки для голода, вино для здорового, ліки для недужого, кожух добрий на зиму, жінки добре для молодих і

т. д. Отже всі вони тільки „агата прос ті“ себто умовно добре. Тільки гроши це абсолютно добро, бо вони задовольняють не тільки якусь одну конкретну потребу, але взагалі — потреби ін абстракто.

Майно в руках треба вважати заборолом проти всякого можливого лиха і нещасливих випадків, а не тільки як зможу чи конечність використати всі життєві насолоди. Люди з дому бідні, що нарешті можуть завдяки своєму талантові — байдуже у чому він проявляється — багато заробляти, майже завсіди починають уявляти собі, що їх основний капітал це талант, а заробітки — проценти з нього. Тимто не відкладають вони те, що заробляють потрохи на бік, щоб зібрати якийсь основний капітал, але видають гроши в міру того, як заробляють. Черезте здебільша бідніють, бо або перестають заробляти тому, що їх талант вичерпався як тимчасове джерело,

як це буває нпр. майже у всіх родах мистецтва, або при зміні обставин і конюнктури надибує на труднощі. Ремісники можуть завсіди дати собі раду тому, що хист в їх праці не пропадає, вони можуть його заступити силами своїх помічників і тому, що їх вироби є предметами потреб по всіякческого збуту. Ось чому приповідка „ремесло — золоте джерело“ правдива.

Не так стойть справа із мистецтвами і всякими „віртуозі“. Саме тому вони дістають вищу ціну. Але і тому те, що вони заробляють повинно ставати їх капіталом; тимчасом вони, нахаби, вважають свій заробіток звичайним процентом і йдуть назустріч загибелі.

Люди, що дістають маєток у спадщині знають бодай точно, що таке капітал і що проценти. Більшість старається капітал утримати, бодай не нарушувати його, коли можливе навіть якусь частину процентів відложить і приготовитись на можливі труднощі. Таким робом найчастіше забезпечують вони собі добробут. Це не торкається купців, бо для них гроши це засіб для дальнішого

заробітку і водночас знаряддя праці; тимто навіть коли вони самі заробили всі гроші, вони стараються зберегти їх і побільшити тим, що ними орудують. Черезте в ніодному стані маєток так добре не почуває себе дома як у купецькому.

Назагал можна ствердити правило, що ті, які зазнали ізже справжньої біди, багато менше її лякаються і тому легше є схильні до марнотратності як ті, що тільки чули про неї. До перших належать усі, що завдяки якомусь щастю або винятковому талантові досить швидко дійшли від біди до заможності; до других належать ті, що вродились і звалишились у добробуті. Ці більше думають про будучину та є ощадніші, ніж тамті. З цього можна б зробити висновок, що нужда це не така погана річ, як вона виглядає здалека. Але справжня причина могла б тут бути у тому, що той, який уродився у багатстві, вважає його як щось необхідне, як елемент единого можливого життя, так само як повітря; тимто він дбає за нього як за само життя, починає любити лад, стає передбачливий та

ощадний. Зате той, що родиться серед біди, вона видається йому природним станом і коли пізніше впаде на нього багатство то вважає його за щось звайве, що добре придатне для забави і розтрапи і коли воно щезає то він обходиться без нього, якби його і не було і що позбувся клопоту. І тоді буває так, як про це згадує Шекспір: Народня мудрість каже правду, що жебрак, коли його на коня посадять, заїздить коня на смерть.

Гадаю, що не понижую свого пера, коли дораджу тут дбати за придбаний чи залишений у спадщині маєток. Бо мати з дому так багато, щоб жити вигідно хоча б самому і без рідні, у справжній незалежності себто без примусу праці, це вже неопцінена перевага: це-ж означає відгородити себе від притаманних життю потреб і клопотів, отже визволитись від загальної служби, до якої доля примушує всіх земних синів. Тільки ця ласка долі родить нас свободнішими і тільки тоді ми є справді *sui iuris*, панами власного часу і власних сил і можемо щоранку собі сказати: „Цей день належить мені“.